

3. Tot slot

Uit studie en ervaring weten we onder meer de problematiek rondom (bijvoorbeeld) de gebrekkige samenhang tussen de organisatie en ICT. Dit thema speelt al jaren en heeft al veel geld gekost. Veel geld en energie wordt nu ook aan de governancebenadering besteed. Maar deze vormen zijn mijns inziens eerder een belemmering voor het realiseren van de doelstelling en van de organisatie en verwaarlozen bovendien datgene waar het in organisaties in wezen om gaat. Het gaat om de governance, die zorgt dat de organisatie samenhangend en geïntegreerd opereert. Dit vereist de beschreven ontwerpbenadering.

Ik vermoed dat dit wel wordt opgepakt. De vakliteratuur² pakt dit onderwerp zeker al op.

Noten:

1. Zie onder meer Coley, J.L. en anderen, *What is Corporate Governance?* McGraw-Hill, New York, 2005.
2. Zie onder meer Hoogervorst, J., *Enterprise governance & architectuur, ICT-bibliotheek, Sdu uitgeverij bv, Den Haag.*

Aandeelhoudersvergadering kan vrijstelling verlenen van biedplicht

Een partij die de controle (30% van de stemrechten) over een onderneming verkrijgt, kan met instemming van de aandeelhoudersvergadering worden vrijgesteld van de plicht om een openbaar bod op alle aandelen uit te brengen. Hiervoor is wel een gekwalificeerde meerderheid (95%) van de uitgebrachte stemmen nodig. Bij de berekening van dit percentage wordt het stemrecht van de partij die de controle verkrijgt niet meegeteld. Ook met elke voorgenomen extra aankoop van aandelen door deze partij dient de aandeelhoudersvergadering met dezelfde gekwalificeerde meerderheid in te stemmen. Dit heeft de minister van Financiën bepaald in het zogenoemde vrijstellingsbesluit overnamebedingen dat op 1 februari jongstleden in werking is getreden. Het besluit voorziet nog in een tweede vrijstelling van de biedplicht. Deze vrijstelling ziet op de omstandigheid dat twee (rechts)personen gelijktijdig de controle over een beursgenoteerde onderneming verkrijgen. In het geval deze twee (rechts)personen met elkaar in een concernverband zijn verbonden, is maar één rechtspersoon verplicht een openbaar bod uit te brengen. Het definitieve besluit is, in vergelijking met een voorontwerp, drastisch aangepast.

EXTERNE VERSLAGGEVING

Kosten herstel en groot onderhoud

2008-050

Door: drs. P.W.A. Kasteleyn EMFC RC

Kosten van herstel betreffen kosten die ontstaan na afloop van de gebruiksduur van een materieel vast actief. Deze kosten hebben betrekking op ontmantelingskosten, zoals een boorplatform, of de uitoefening van bepaalde activiteiten, zoals zandwinning.

Onderhoudskosten zijn kosten die men moet maken om de bestaande activa dezelfde prestaties over de gebruiksduur te kunnen laten leveren. Deze kosten komen normaliter ten laste van het resultaat. Slechts groot onderhoud mag op een andere wijze worden verwerkt.

Dit artikel beschrijft de wijze waarop de kosten van herstel en de kosten van groot onderhoud in de jaarrekening verwerkt worden.

Kosten herstel in de jaarrekening

Er zijn drie vormen van kosten van herstel te onderscheiden:

1. De verplichting die ontstaat bij het neerzetten van een vast actief.

De verplichting moet worden verwerkt:

- als onderdeel van de boekwaarde van het actief; of
- via de opbouw van een voorziening voor kosten van herstel over de gebruiksduur van het actief.

Voor zover een voorziening wordt gevormd moet men de totale verplichting toelichten als niet uit de balans blijkende verplichtingen.

2. Herstelkosten als gevolg van de uitoefening van bepaalde activiteiten.

Deze kosten moeten als voorziening worden gevormd naarmate de activiteiten plaatsvinden.

3. Kosten die ontstaan als gevolg van het gebruik van een actief voor de productie van voorraden.

Deze kosten moeten worden verwerkt als onderdeel van de vervaardigingsprijs van deze voorraden.

In veel gevallen zullen de kosten van herstel pas na een lange periode daadwerkelijk gemaakt worden. Het is niet uitgesloten dat de inschatting van de herstelkosten in de loop van de tijd zal wijzigen. Schattingswijzi-

gingen hangen vaak samen met veranderende wet- en regelgeving en technologische ontwikkelingen. De eerste categorie heeft vaak een kostenverhogend effect (bijvoorbeeld strengere milieueisen). De tweede zal eerder leiden tot lagere te verwachten kosten (bijvoorbeeld betere ontmantelingstechnieken).

De schattingswijziging kan leiden tot een wijziging van de waardering van het vaste actief waarmee de kosten samenhangen:

- Bij waardering tegen historische kostprijs: verwerking in de boekwaarde.
- Bij waardering tegen actuele waarde: verwerking in de herwaarderingsreserve.

Het is merkwaardig dat bij een waardering tegen historische kostprijs de schattingswijziging leidt tot een wijziging van de waardering. Een deel van de kostprijs van het vast actief is namelijk afhankelijk van de uiteindelijke omvang van de toekomstige herstelverplichting. Over een 'zuiver' historische kostprijs kan men in dit geval dan ook niet spreken.

Voorbeeld ontmantelingskosten

Een onderneming investeert in een booreiland met de verplichting het platform na de gebruiksduur te ontmantelen. De activiteiten starten op 1 januari 2007, met de volgende informatie (alle bedragen in miljoenen):

Kostprijs booreiland	€ 440
Gebruiksduur	40 jaar
Schatting ontmantelingskosten	€ 280
Contante waarde ontmantelingskosten	€ 40 (bij een rentevoet van 5%)

De kosten van herstel worden verwerkt als onderdeel van de boekwaarde van het actief.

De investering in het booreiland leidt tot de volgende journaalpost:

Materiële vaste activa	€ 480	
Aan voorziening herstelkosten		€ 40
Aan crediteuren		€ 440

Jaarlijkse afschrijvingskosten (480/40 jaar):

Afschrijvingskosten	€ 12	
Gebruiksduur		€ 12

Journaalpost van de oprenting van de voorzieningen (40 x 5%):

Rentekosten	€ 2	
Aan voorziening herstelkosten		€ 2

Als gevolg van technologische ontwikkelingen is tien jaar later de verwachting dat de kosten voor de ontmanteling van het booreiland beduidend lager zullen uitvallen dan waarvan eerder werd uitgegaan:

Cumulatieve afschrijvingen	€ 120 (na 10 jaar)
Voorziening herstelkosten	€ 67 (na 10 jaar)
Schatting ontmantelingskosten	€ 140 (als gevolg van technologische ontwikkelingen)
Contante waarde ontmantelingskosten	€ 32 (nog 30 jaar, 5% rentevoet)

Deze schattingswijziging leidt tot de volgende journaalpost (67 -/ 32):

Voorziening herstelkosten	€ 35	
Aan materiële vaste activa		€ 35

Jaarlijkse afschrijvingskosten na schattingswijziging ((480 - 120 - 35)/30 jaar):

Afschrijvingskosten	€ 11	
Aan materiële vaste activa		€ 11

Journaalpost van de oprenting van de voorzieningen (32 x 5%):

Rentekosten	€ 1,6	
Aan voorziening herstelkosten		€ 1,6

Groot onderhoud in de jaarrekening

Uitgaven voor groot onderhoud van materiële vaste activa dat telkens na een langere gebruiksduur wordt uitgevoerd, kunnen op de volgende manieren worden verwerkt:

- Componentenbenadering.

Deze methode verwerkt het groot onderhoud via de boekwaarde van het actief. De kosten van het groot onderhoud worden bij de ingebruikname van het materieel vast actief als afgezonderd deel van het actief onderscheiden. Dit deel (component) wordt afgeschreven over de periode totdat het groot onderhoud wordt uitgevoerd. Nadat het groot onderhoud is uitgevoerd worden de kosten

opnieuw geactiveerd en afgeschreven.

De componentenbenadering is verplicht als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Belangrijk is dat het groot onderhoud kan worden geïdentificeerd als afzonderlijk samenstellend deel van het actief en dit deel afzonderlijk wordt afgeschreven. Bovendien moeten de kosten voor groot onderhoud op een betrouwbare wijze kunnen worden vastgesteld.

- Vorming van een voorziening voor groot onderhoud.

Jaarlijks wordt de voorziening groot onderhoud gedoteerd op basis van een schatting van de kosten en frequentie van het groot onderhoud. De voorziening kan worden geïndexeerd op basis van prijsverloop.

- Ten laste van de winst- en verliesrekening. De laatste variant kan tot een ongewenste schommeling van de resultaten leiden. Slechts als er sprake is van een ideaalcomplex is deze variant aanvaardbaar.

Voorbeeld componentenbenadering

Een materieel vast actief heeft een aanschafwaarde van € 25 miljoen en een gebruiksduur van 20 jaar. Iedere vijf jaar is er groot onderhoud dat € 5 miljoen kost. Bij toepassing van de componentenmethode wordt een hoofdcomponent van € 20 miljoen geactiveerd en in 20 jaar afgeschreven. Daarnaast wordt een onderhoudscomponent van € 5 miljoen geactiveerd en in vijf jaar afgeschreven.

Het is merkwaardig dat bij een waardering tegen historische kostprijs de schattingswijziging leidt tot een wijziging van de waardering

De afschrijvingskosten bedragen jaarlijks € 2 miljoen (20/20 jaar en 5/5 jaar). Als na vijf jaar groot onderhoud wordt gepleegd bedraagt de boekwaarde € 15 miljoen en na uitvoering van het onderhoud € 20 miljoen.

Als de onderneming in bovenstaand voorbeeld zou kiezen voor de vorming van een onderhoudsvoorziening in plaats van toepassing van de componentenbenadering, bedragen de jaarlijkse kosten:

Afschrijvingskosten € 25 miljoen/20 jaar	€ 1,25 miljoen
Dotatie voorziening groot onderhoud € 5 miljoen/5 jaar	€ 1 miljoen
Totaal	€ 2,25 miljoen

De componentenmethode leidt tot lagere jaarlijkse kosten in de eerste 15 jaar dan de toepassing van de voorziening voor groot onderhoud, omdat de kosten van de voorziening voor groot onderhoud na het laatste groot onderhoud niet meer gedoteerd hoeft te worden (en daarmee in de eerste 15 jaar hoger zullen zijn). Over de totale gebruiksduur van het actief zijn de afschrijvings- en onderhoudskosten uiteraard gelijk. □

Jaarrekeningen voldoen niet aan de verslaggevingseisen

2008-051

Door: drs. R.A.H.M. Aalbers

In het openbare register van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) is de gedeponeerde financiële verslaggeving over het boekjaar 2006 te vinden van circa 240 Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen die onder toezicht staan van de AFM. Meer dan de helft van de onderzochte jaarrekeningen over 2006 voldoet niet aan de verslaggevingseisen. Dit stelt de AFM na een steekproef onder 52 verslagen van beursgenoteerde ondernemingen. Bij 28 bedrijven twijfelt de AFM aan de juiste toepassing van de verslaggevingseisen.

Zeven ondernemingen hebben de twijfels van de AFM inmiddels kenbaar gemaakt in een persbericht. Ook stapte de AFM naar de Ondernemingskamer om een herziening van de jaarrekening van Spyker af te dwingen. De toezichthouder was onder meer van mening dat de waardering van het formule 1-team onjuist was. De AFM werd eind december 2007 in het ongelijk gesteld, maar bestudeert de uitspraak van de Ondernemingskamer nog en zal mogelijk hiertegen in cassatie gaan.

Bij het onderzoek heeft de toezichthouder ook specifiek gelet op de verslaggevingsvoorschriften voor het kasstroomoverzicht en winstbelasting.

Kasstroomoverzicht (IAS 7)

Uit het themaonderzoek blijkt dat het nog niet in alle gevallen mogelijk is de kasstroomoverzichten te vergelijken. IFRS heeft hier nog niet geleid tot een betere vergelijkbaarheid als gevolg van de keuzemogelijkheden die IAS 7 biedt voor presentatie van bepaalde kasstromen. Verder is uit het onderzoek gebleken dat meerdere ondernemingen in strijd met IAS 7 zogenaamde non-cashmutaties als kasstromen presenteren hetgeen tevens de vergelijkbaarheid niet bevordert. Voorts is gebleken dat slechts 60% van de onder-